

Títol: El Dret a la salut
Autor: Jorge Castellanos Claramunt
Data: 2019

Dret a la salut

El dret a la salut es va proclamar per primera vegada en el preàmbul de la Constitució de l'Organització Mundial de la Salut l'any 1946. Més tard es va incloure en l'article 25 de la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948 com el dret de tota persona a un nivell de vida que li assegure salut i benestar.

Dret a la salut

Aquest contingut més àmpliament desenvolupat forma part de l'article 12 del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (PIDESC) de 1966 que fa referència al dret de tota persona "al gaudi més alt possible de salut física i mental".

Dret a la salut

El Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals ha desenvolupat el contingut del dret a la protecció de la salut com a dret humà en l'Observació general núm. 14 (2000).

Dret a la salut

Alguns autors critiquen la mera possibilitat de l'existència de la salut com a dret. La salut és considerada, des d'aquesta perspectiva, un bé intangible que no pot ser atorgat, que no traspassa l'àmbit privat i que està condicionada per factors en els quals no es pot intervenir des de l'àmbit del dret.

Dret a la salut

En tot cas, les més diverses doctrines de salut pública coincideixen que, per tal de millorar la salut dels pobles i individus, cal adoptar mesures de diversa classe, entre les quals l'atenció de la salut és tan sols un dels aspectes centrals.

Dret a la salut

El desplegament normatiu en l'àmbit internacional parteix del concepte de salut adoptada per l'Organització Mundial de la Salut en els termes següents: "un estat de complet benestar físic, mental i social i no sols l'absència d'afeccions i malalties".

Dret a la salut

Es tracta d'un concepte dipositari dels avanços científics, socials i institucionals sobre la salut humana que, d'una banda, deixa arrere el concepte tradicional en termes d'"absència de malalties" i, d'altra banda, fa de la salut una qüestió de responsabilitat pública.

Dret a la salut

La realització universal de la salut passa a formar part del contingut de drets dirigits intencionalment a lluitar contra les desigualtats i, també, a favor del desenvolupament i la protecció dels infants

Dret a la salut

La Declaració Universal de Drets Humans (1948) reconeix el dret de tota persona a un nivell de vida adequat que li assegure salut i benestar, i també alimentació, vestit, habitatge i serveis d'assistència mèdica i socials necessaris; com també el dret a la seguretat social (art. 25.1)

Dret a la salut

L'instrument jurídic internacional més rellevant per a la protecció del dret a la salut és el Pacte de Drets Econòmics, Socials i Culturals (PIDESC, 1966), tant perquè és un tractat internacional que crea obligacions per als estats, com perquè conté l'article més exhaustiu en l'àmbit del dret internacional humans sobre el dret a la salut

Dret a la salut

Article 12

1. Els estats part en aquest Pacte reconeixen el dret de totes les persones a gaudir del nivell més alt possible de salut física i mental.

Dret a la salut

2. Entre les mesures que han d'adoptar els estats part en aquest Pacte per a assolir la plena efectivitat d'aquest dret s'hi inclouen les necessàries per a: a) La reducció de la mortalitat de naixement i de la mortalitat infantil, i el sa desenvolupament dels infants; b) El millorament en tots els aspectes de la higiene del treball i del medi ambient.

Dret a la salut

c) La prevenció i el tractament de les malalties epidèmiques, endèmiques, professionals i d'altra classe, i la lluita contra aquestes malalties; d) La creació de condicions que assegurin a totes les persones assistència mèdica i serveis mèdics en cas de malaltia.

Dret a la salut

ELEMENTS DESTACABLES

a) El reconeixement que els estats signants del Pacte fan del dret a la salut; *b)* la formulació del dret en termes de "gaudi del més alt nivell possible de salut física i mental"; i *c)* la igualtat universal en la titularitat del dret, es tracta del dret "de tota persona".

Dret a la salut

L'OG 14 es divideix en cinc seccions: *a)* Identificació del contingut normatiu de l'art. 12 del Pacte; *b)* Identificació de les obligacions resultants; *c)* Naturalesa de les violacions del dret; *d)* Mesures per a l'aplicació en l'àmbit nacional; i *e)* Obligacions dels agents que no són estats part.

Dret a la salut

Per a determinar la naturalesa del dret reconegut en el Pacte, el Comitè explora inicialment el contingut normatiu del paràgraf 1. La salut és definida com “un dret humà fonamental i indispensable per a l'exercici dels altres drets humans”

Dret a la salut

No s'ha d'entendre com un dret a estar sa, perquè “un Estat no pot garantir la bona salut ni pot proporcionar protecció contra totes les causes possibles de la mala salut de l'ésser humà”.

Dret a la salut

Així mateix, competeix a l'Estat garantir el desenvolupament i la sostenibilitat d'un "sistema de protecció de la salut que proporcione a les persones oportunitats iguals" per al gaudi de la salut (paràgraf 8).

Dret a la salut

El Comitè resol una de les qüestions més discutides quan afirma que el dret a la salut “inclou no sols el dret a l'atenció de la salut, sinó també una àmplia gamma de factors socioeconòmics que promouen condicions” perquè les persones puguin dur una vida sana.

Dret a la salut

Tractarem els continguts del dret tenint en compte els paràmetres següents: 1. Elements essencials del dret. 2. Mesures que comporta el dret a la salut. 3. Obligacions

Elements essencials

a) Disponibilitat. Es refereix a l'existència de béns, serveis i centres d'atenció de la salut, i a l'aplicació de programes de promoció i prevenció en salut. Els elements mínims que han d'estar disponibles són: aigua neta potable i condicions sanitàries adequades, hospitals, clíniques i altres establiments relacionats amb la salut, personal mèdic i professional capacitats, i disponibilitat de medicaments essencials.

Elements essencials

b) Accessibilitat. L'accessibilitat de serveis i programes de salut es presenta en quatre dimensions superposades: 1. La garantia de no discriminació en l'accés; 2. L'accessibilitat física i geogràfica dels establiments i béns de salut, incloent-hi els serveis essencials associats a la salut i l'habitatge;

Elements essencials

3. Accessibilitat econòmica (assequibilitat), que comporta que els establiments, béns i serveis de salut, tant si són públics com privats, estiguen a l'abast de tothom, incloent-hi els grups socialment desfavorits;
4. L'accés a la informació, que comprèn el dret de sol·licitar, rebre i difondre informació i idees sobre qüestions relacionades amb la salut.

Elements essencials

c) Acceptabilitat. Es refereix a l'adequació dels plans i sistemes a les condicions socioculturals de la població, com també al respecte a l'ètica mèdica, la perspectiva de gènere i el cicle de vida en tots els components de les polítiques de salut.

Elements essencials

d) *Qualitat*. Que inclou serveis de qualitat, tant des del punt de vista mèdic i de salut pública, com pel que fa a la qualificació del personal mèdic i la qualitat dels medicaments i de l'equip hospitalari, com també de les intervencions en matèria sanitària.

Mesures que comporta

(a) El dret a la salut materna, infantil i reproductiva (art. 12.2, apartat a) significa el dret a prendre mesures per tal de millorar la salut infantil i materna, els serveis de salut sexuals, incloent-hi l'accés a la planificació familiar, l'atenció anterior i posterior al part, els serveis obstètrics d'urgència i l'accés a la informació, com també als recursos necessaris per a actuar d'acord amb aquesta informació (paràgraf 14).

Mesures que comporta

(b) El dret a la higiene del treball i del medi ambient (art. 12.2) dóna lloc a un dret a l'adopció de mesures preventives pel que fa a accidents laborals i malalties professionals, com també als perills per a la salut en el medi ambient laboral;

Mesures que comporta

la garantia de subministrament adequat d'aigua neta potable i la creació de condicions sanitàries bàsiques; i la prevenció i reducció de riscos vinculats a factors ambientals que afecten directament o indirectament la salut dels éssers humans. Aquesta disposició també inclou l'habitatge adequat, el subministrament d'aliments i una nutrició apropiada, i les mesures preventives contra l'ús indegut de substàncies nocives.

Mesures que comporta

(c) El dret a la prevenció i el tractament de malalties, i la lluita contra aquestes (art. 12.2, ap. c) dóna lloc al dret a tenir accés a programes de prevenció i educació en salut, com també a la promoció dels factors socials determinants de la bona salut

Mesures que comporta

(d) El dret a establiments, béns i serveis de salut (art.12.2, ap. d) inclou el dret a accés igual i adequat als serveis de salut bàsics preventius, curatius i de rehabilitació, com també a l'educació en matèria de salut; tractament apropiat de malalties, afeccions, lesions i discapacitats freqüents, preferiblement en la pròpia comunitat.

Obligacions

(a) Obligacions genèriques

L'obligació de respectar el dret a la salut imposa als estats el deure d'abstenir-se en la limitació de l'accés igual de totes les persones al conjunt de béns i serveis de salut que formen el contingut del dret, incloent-hi les pràctiques curatives tradicionals i l'accés a serveis i mitjans relacionats amb la salut sexual i reproductiva.

Obligacions

L'obligació de protegir exigeix que els estats han de garantir l'accés igual a l'atenció de la salut i els serveis relacionats amb la salut proporcionats per tercers, com també la continuïtat de la prestació, en condicions d'acord amb els continguts del dret, en els processos de privatització del sector de la salut.

Obligacions

D'acord amb l'obligació de satisfer, els estats part han de reconèixer el dret a la salut en els seus sistemes polítics i ordenaments jurídics nacionals, preferentment mitjançant l'adopció de mesures legislatives; i garantint l'atenció de la salut i l'accés igual de tots els factors determinants bàsics de la salut.

Obligacions

A fi de complir *l'obligació de promoure*, els estats han d'adoptar mesures per tal de promoure, mantenir i restablir la salut de la població, entre les quals hi ha:
fomentar el reconeixement dels factors que contribueixen a l'assoliment de resultats positius en matèria de salut.

Obligacions

(b) Obligacions directes i mínimes

(b.1) *Obligació d'assegurar com a mínim la satisfacció de nivells essencials* de cadascun dels drets enunciats en el Pacte, el Comitè identifica una sèrie d'obligacions bàsiques mínimes que provenen de l'article 12

Obligacions

(b.2) Obligació d'adopció de mesures, assignació de recursos i implementació progressiva.

El conjunt de drets reconeguts en el PIDESC comporten les obligacions generals consagrades en l'art. 2.1 i els desplegaments posteriors duts a terme per l'Observació general número 3.

Dret a la salut

(c) No-discriminació i igualtat de tracte:

pràcticament tots els instruments internacionals de protecció dels drets humans inclouen clàusules de no-discriminació en els àmbits específics als quals es refereixen.

Dret a la salut

Accés a la informació: d'acord amb la interpretació del Comitè, el dret de sol·licitar, rebre i difondre informació i idees sobre qüestions relacionades amb la salut és un dels factors determinants de la salut, com també un dels elements essencials del dret a la salut.

Dret a la salut

El dret a la protecció de la salut es reconeix en la Constitució en l'article 43.1. El sistema organitzatiu sanitari constitueix un àmbit públic de protecció social d'abast universalista perquè els destinataris són els ciutadans en conjunt i, també, perquè expressament s'encomana als poders públics l'organització i la tutela de la salut pública i la determinació dels drets i deures de tothom sobre aquest aspecte.

Dret a la salut

La sanitat pública és caracteritzada a Espanya per comprendre un ventall de qüestions molt ampli i complex, i també per l'existència d'un entramat de normes enorme i difícil de sintetitzar.

Dret a la salut

El desenvolupament del dret a la protecció de la salut s'ha de fer a través d'una legislació que estableix els drets i deures de tothom en aquest aspecte d'acord amb els principis següents: atenció integral a la salut, universalitat, caràcter públic, igualtat efectiva dels ciutadans i superació de desigualtats de salut

Dret a la salut

Pel que fa al marc normatiu legislatiu, hem de considerar la Llei general de sanitat 14/1986, com a llei marc o vertebradora de tot el bloc normatiu, que aglutina un ampli conjunt de disposicions en què el denominador comú és el dret a la protecció de la salut reconegut constitucionalment i els drets i deures que engloba.

Dret a la salut

Proposa un sistema de salut integrat des del punt de vista estructural i organitzatiu; i un sistema integral o complet, capaç de proporcionar una protecció de la salut a la població en condicions d'igualtat efectiva entre tots els ciutadans, a través d'una acció reparadora, assistencial, preventiva, educativa, promocional de la salut i de l'entorn vital de les persones.

Dret a la salut

El dret a la salut genera per a l'Estat obligacions positives o d'acció i obligacions negatives o d'abstenció.

Dret a la salut

L'Estat ha desplegat un conjunt de normes legislatives a través de les quals es duen a terme les obligacions que naixen dels pactes internacionals. Si les administracions incompleixen aquestes obligacions, els damnificats poden reclamar-ne judicialment el compliment especialment a través de l'exigència de responsabilitat patrimonial de l'administració.

Dret a la salut

L'Estat nacional és el garant últim del sistema nacional de salut, amb independència de les obligacions concretes que corresponguen tant als agents públics com privats.

Dret a la salut

L'Estat té competència i facultats per a imposar obligacions en relació amb la cobertura de les prestacions sanitàries a agents de tot ordre públic i privat.

Dret a la salut

Els agents no estatals que formen part del servei de salut tenen respecte als seus beneficiaris o afiliats obligacions específiques que superen el caràcter merament mercantil de la relació, perquè la seua activitat està orientada a complir un dret fonamental.

Dret a la salut

Tots els agents públics i privats tenen obligacions especials pel que fa als drets dels xiquets i les persones amb discapacitat.